

TOTALMENTE ROSTRO

Valentina Alvarado
Matos i Carlos
Vásquez Méndez

23.03 – 26.05.2024

totalmente rostro és una exposició sobre imatge fílmica que ens parla d'una memòria personal marcada per la distància. Un relat poètic i documental confeccionat a través del diàleg entre dues pel·lícules, on la pertinença afectiva i tel·lúrica a determinats paisatges subratlla una experiència compartida: el trànsit migratori i els seus efectes vitals.

Ajuntament de
Barcelona

[LA VIRREINA]
CENTRE
DE LA IMATGE

En una de les primeres converses que vaig tenir amb Valentina Alvarado Matos (Maracaibo, 1986) i Carlos Vásquez Méndez (Santiago de Xile, 1975) al voltant de *totalmente rostro*, ambdues artistes em van parlar del material filmic que ara configura la seva exposició a l'Espai 0 de La Virreina Centre de la Imatge. En aquell moment jo encara no havia vist les pel·lícules, i tenien la intenció que pogués situar-me en la seva morfologia. Recordo que van fer servir aquell concepte per referir-se a la temàtica i a la factura de les imatges. A través de les paraules, de l'oralitat, em van narrar aquells elements morfològics que semblava que definien les pel·lícules.

En primer lloc, em van parlar de la pedra, de la roca volcànica, dels seus replecs i les seves tonalitats i textures. Pedres de lava. En segon lloc, em van descriure una esquena. Em van parlar d'un cos de dona; una dona d'edat avançada que es frega l'esquena amb serenitat. Em van parlar també de la presència de l'aigua que baixava pel seu cos. Després em van explicar més per sobre els moviments de càmera. Els primers plans, els detalls *micro*, els desenfocaments. Em van parlar d'imatges sorgides mitjançant reflexos, mitjançant miralls, on els rebots de la llum incorporen una certa abstracció. Mentre els escoltava, vaig intuir una mena de coreografia de les imatges, de latència performativa lligada a l'acte de filmar, quasi de ritual. Finalment, aquella conversa va culminar amb diverses al·lusions emocionades a forces de caràcter tel·lúric, a pertinences simbòliques i afectives a un determinat lloc, i al que suposa sentir aquestes correspondències com a identitat. A l'últim, ens vam acomiadar tornant al títol: a aquest passatge «totalment rostre» del qual parla Rainer Maria Rilke.

Un cop a casa, em van venir a la ment dues referències literàries, i em van venir ganes de compartir-les amb Valentina i Carlos. D'una banda, *La muntanya viva*, de Nan Shepherd, aquest assaig meravellós que l'escriptora escocesa dedica a la serralada dels Cairngorms, el seu lloc al món. «He caminat fins a sortir del cos i entrar a la muntanya. Soc una manifestació de la seva vida total, igual com ho és la consolda estrellada o la perdiu blanca». D'altra banda, *Pedres*, de Roger Caillois, llibre en el qual el sociòleg francès aborda la fascinació que sent pel món mineral. «Es qüestió d'escala. Tota pedra és muntanya en potència». Des d'aleshores, fantasiejo amb la substitució de les paraules. Potser tot paisatge és rostre en potència.

totalmente rostro suposa una continuïtat, o més aviat un revers, d'*el otro aquí*, l'exposició que ambdues artistes presenten a La Capella entre el febrer i l'abril. Ambdues mostres exhibeixen un arxiu visual derivat d'una memòria personal que, al seu torn, està marcada per una experiència compartida: el trànsit migratori i els seus efectes vitals. Em refereixo a tot allò que implica partir; als seus anhels, als seus retorns, a les seves distàncies.

Mentre que a La Capella persisteix una relació altament fugaç amb les imatges, que desplega un sistema de fragmentació rítmica per mitjà de múltiples pantalles, a La Virreina conviuen pel·lícules que denoten un exercici de síntesi complex. Sembla que *totalmente rostro* aposti per condensar l'arxiu en certs gestos essencials, primigenis.

La pedra i l'esquena; dos registres documentals i poètics que, tot i no desenvolupar una seqüència narrativa fixa, queden suspesos en el temps. D'aquesta manera, *totalmente rostro* manifesta un desenvolupament visual que batega, que avança, sense punt de partida, sense objectiu final. Ens trobem davant unes imatges que ja s'esdevenen.

Més enllà de l'aspecte filmic, *el otro aquí* i *totalmente rostro* comparteixen també la manera d'exposar la imatge en moviment. Comparteixen una posada en escena que reivindica l'artifici cinematogràfic —la presència escultòrica de projectors analògics, el seu so, els jocs de llum, la pantalla exempta— i que estableix, a més, una relació estreta amb l'arquitectura. A *La Capella* tot s'esdevé en un espai ampli, diàfan, on una primera visió convida a entendre la fragmentació visual que defineix *el otro aquí*. En el cas de *La Virreina*, en canvi, les imatges ens arriben d'una manera més complexa, fins i tot capritxosa, que té a veure amb la configuració de l'edifici i la seva divisió en quatre petites sales. Així, *totalmente rostro* no ofereix una visió de conjunt que avanci l'experiència filmica, sinó que, de fet, vela i protegeix les imatges per fer-les dependre del recorregut mateix que demanen les sales. Repte tècnic i voluntat conceptual alhora, aquesta decisió enclou un gest preciós de referencialitat cinematogràfica i suma a més una condició performativa adherida a l'acte físic de moure's per l'exposició. Dit d'una altra manera, visitar *totalmente rostro* suposa seguir la llum del projector fins a la pantalla mitjançant un encertat joc de miralls, espurnejos i rebots. Suposa també interferir la llum, creuar-la, formar-ne part, bé perquè la tapes, bé perquè et cega.

I encara que una part significativa de les investigacions de Valentina Alvarado Matos i Carlos Vásquez Méndez es mou en el terreny del cinema experimental i, per defecte, en l'hàbitat de la sala de projeccions, *el otro aquí* i *totalmente rostro* responen també a una intensa experimentació espacial, on la naturalesa filmica ni tan sols s'imposa com a registre principal. Les seves pel·lícules s'expandeixen cap a una concepció escultòrica, instal·lativa, capaç de bifurcar el filmic cap a formalitzacions connectades a un altre tipus d'herències artístiques i interessos derivats del cinema. Em refereixo a les petites caixes de llum amb negatius, mig ocultes pels racons, situades voluntàriament en un segon nivell. Una sensibilitat visual i plàstica que també configura la quarta i última sala de l'exposició, on les artistes s'animen a incloure altres morfologies més alliberades i intuïtives. Es tracta d'una recapitulació, un epíleg que acomiada l'exposició a través d'un subtil arxiu d'imatges complementàries.

Per acabar, m'agradaria parar esment sobre l'ús de la minúscula inicial que Valentina Alvarado Matos i Carlos Vásquez Méndez reivindiquen i manifesten en ambdós títols: *el otro aquí* i *totalmente rostro*. Òbviament hi ha alguna cosa política, un tribut a bell hooks, escriptora i activista afroamericana clau en els estudis de raça, classe i gènere, però també hi ha una literalitat poètica que defineix amb precisió i bellesa la seva manera de generar imatges. Uns enunciats que no comencen, que no s'imposen, sinó que transiten, que migren, que s'esdevenen entre un aquí i un allí, entre un paisatge i un rostre.

Comissari: David Armengol,
director artístic de La Capella

#totalmenterostro

«Però el paisatge no té mans ni rostre,
o millor, és totalment rostre.»
—Rainer Maria Rilke

La Virreina Centre de la Imatge
Palau de la Virreina
La Rambla, 99. 08002 Barcelona

Horari:
de dimarts a diumenge
i festius, d'11 a 20 h
Entrada gratuïta

@lavrreinaci
barcelona.cat/lavirreina

Centre d'Art La Capella
Hospital, 56. 08001 Barcelona

de dimarts a dissabte de 12 h a 20 h
diumenges i festius d'11 a 14 h
Entrada gratuïta

@lacapellabcn
www.lacapella.barcelona